

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 47
185 35 ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ο Πρόεδρος και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς σας προσκαλούν σε εκδήλωση που οργανώνουν στην αίθουσα εκδηλώσεων του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιά (Λουδοβίκου 1, Πειραιάς), την Τετάρτη, 15 Νοεμβρίου 1995, στις 7.30 μ.μ.

με ομιλητή τον δικηγόρο, μέλος του Συλλόγου μας

κ. Σωκράτη Κοσμίδη

τέως Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου Εμπορίου

και θέμα: **«Αυτό το Κράτος μπορεί να διοικηθεί;»**

Τον ομιλητή θα παρουσιάσει ο Πρόεδρος του Συλλόγου μας κ. Βασίλειος Βενέτης και μετά την ομιλία θα παρέμβει ο κ. Κώστας Σημίτης, τέως Υπουργός.

Ο Πρόεδρος

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΕΝΕΤΗΣ

Ο Γεν. Γραμματέας

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΕΤΑΛΑΣ

Ομιλία
Σωκράτη Κοσμίδη

δικηγόρου, τέως Γενικού Γραμματέα Υπουργείου Εμπορίου,
σε εκδήλωση που οργάνωσε ο Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά,

στις 15 Νοεμβρίου 1995,
στην αίθουσα του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιά.

ΘΕΜΑ : « Αυτό το Κράτος μπορεί να διοικηθεί; »

Πριν λίγες ημέρες, με επισκέφθηκαν στο γραφείο μου οκτώ επαγγελματίες οδηγοί ταξί στην Καλαμάτα και μου παρέδωσαν πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με την οποία, απόφαση του Νομάρχη Μεσσηνίας του Μαΐου 1988 που καθόρισε ότι οι άδειες ταξί που έπρεπε να χορηγηθούν στο νομό ήταν οκτώ, θεωρείται ανυπόστατη, επειδή δεν καταχωρήθηκε σε ειδικό βιβλίο ή φάκελο της Νομαρχίας. Έτσι, και οι πράξεις που ακολούθησαν, δηλ. προκήρυξη του διαγωνισμού και χορήγηση οκτώ αδειών και μάλιστα με αντικειμενική διαδικασία μορίων και μετά ευρείες δημοσιεύσεις, θεωρούνται άκυρες και ο Σύνδεσμος Ιδιοκτητών Ταξί Μεσσηνίας που το 1988 προσέφυγε στο Στ Ε πιέζει τον Νομάρχη να ανακαλέσει τις άδειες που δόθηκαν τότε και με βάση τις οποίες οι οκτώ αδειούχοι εργάζονται ως σήμερα.

Η περίπτωση αυτή δείχνει ότι η νομοθεσία συχνά προβλέπει πολύπλοκες τυπικές διαδικασίες, η παράλειψη μιας των οποίων συνεπάγεται προβλήματα νομιμότητας που ξεπερνούν την ουσία, όπως εδώ όπου όλοι οι ενδιαφερόμενοι έλαβαν γνώση και η συμμετοχή στο διαγωνισμό ήταν αθρόα. Η ίδια περίπτωση δείχνει ότι δεν ήταν κάποιος ενδιαφερόμενος που δεν έλαβε γνώση και διαμαρτυρήθηκε, αλλά η συντεχνία των ήδη κατόχων αδειών που Κύριος οίδε πως και πότε και με ποιες διαδικασίες είχαν λάβει, που δεν επιθυμούν διεύρυνση του στεγανού τους κύκλου. Το ίδιο παράδειγμα δείχνει ότι οι διοικητικές Υπηρεσίες και ο Νομάρχης δεν γνώριζαν τις διαδικασίες του νόμου ή δεν νοιάστηκαν για την εφαρμογή τους ή αδιαφόρησαν για τις συνέπειες που ποτέ δεν στρέφονται εναντίον τους. Τέλος, το παράδειγμα αυτό δείχνει ότι η Δικαιοσύνη βραδυδρομεί απaráδεκτα. Το Στ Ε δίκασε το 1995 αίτηση ακύρωσης του 1988 και αυτό αποτελεί συνήθη περίπτωση καθυστέρησης, που οφείλεται στο γεγονός ότι απλές διοικητικές υποθέσεις απευθύνονται στο ΣτΕ σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, στο γεγονός ότι η Διοίκηση δεν λειτουργεί σύννομα και τα ένδικα διοικητικά μέσα πληθαίνουν και στο γεγονός ότι οι ανώτατοι διοικητικοί δικαστές ασκούν πλήθος εξωδικαστηριακών δραστηριοτήτων, όπως συμμετοχή σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, σε πειθαρχικά συμβούλια δημοσίων υπαλλήλων, κ.λ.π. Σύμβουλος Επικρατείας π.χ. προεδρεύει σε πενταμελές συμβούλιο που δικάζει πειθαρχικό παράπτωμα υπαλλήλου που εξύβρισε συνάδελφό του! Κατάληξη όλων αυτών των αδυναμιών είναι το γεγονός ότι θύματά τους είναι οι πολίτες. Οι οκτώ επαγγελματίες οδηγοί ταξί στην Καλαμάτα είναι τελείως ανεύθυνοι για την ταλαιπωρία τους.

Φοβούμαι πως έσπευσα να απαντήσω στο ερώτημα του τίτλου της ομιλίας μου. Όμως, θα επιχειρήσω τη μεθοδική ανάλυση του θέματος, θεωρώντας αναγκαίο να αναρωτηθώ, πριν απ όλα, για ποιο Κράτος μιλάμε.

Μπορούμε να ορίσουμε το Κράτος σαν αυτοδύναμη, με βάση κανόνες δικαίου, οργάνωση ενός λαού, σε δεδομένο γεωγραφικό χώρο.

Σήμερα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ελληνικό Κράτος είναι διαφορετικό από αυτό που ξέραμε και διδασκόμασταν στις Νομικές Σχολές. Σε ένα περιβάλλον κλειστό, με φυλασσόμενα σύνορα, το κράτος ήταν ο τόπος και το μέσο άσκησης μιας εξουσίας χωρίς όρια, πέραν αυτών που το ίδιο έθετε στον εαυτό του, με την επιλογή ενός καθεστώτος κράτους δικαίου και την ελεγχόμενη υποταγή στο Σύνταγμα.

Το εθνικό κράτος «λιγοστεύει» με την ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και κεφαλαίων, την ελεύθερη εγκατάσταση επαγγελματιών, την κατάργηση νομοθετικών περιορισμών στον ανταγωνισμό και στο ελεύθερο εμπόριο. Αρμοδιότητες που έχουν απολέσει τα κράτη - μέλη διολισθαίνουν προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προπομπό μιας ομοσπονδιακής Ευρωπαϊκής Κυβέρνησης. Οι εθνικές Αρχές μεταφράζουν απλά τις κοινοτικές οδηγίες.

Στα τέλη του αιώνα, η οικονομική και νομισματική ένωση θα σημαίνει ότι κάθε μορφή ελέγχου επί της νομισματικής και οικονομικής πολιτικής, όπως και οι εξουσίες διαμόρφωσης και ελέγχου των εθνικών προϋπολογισμών περιέρχονται σε συμβούλιο ανεξάρτητων και μη ανακλητών τραπεζιτών.

Σήμερα πια, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αυτοανακηρύσσεται αρμόδιο να ελέγξει τις επιπτώσεις στον ανταγωνισμό ενός νόμου που ψηφίστηκε από Εθνικό Κοινοβούλιο, όπως ο νόμος Λάγκ στη Γαλλία που απαγόρευσε στα μεγάλα καταστήματα να κάνουν μεγάλες εκπτώσεις στις τιμές των βιβλίων. Το ίδιο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι κοινοτικές οδηγίες εφαρμόζονται ακόμη και αν δεν έχουν ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο.

Οι εκχωρήσεις αρμοδιοτήτων προς την Κοινότητα παρέχουν άλλοθι στις Κυβερνήσεις, όταν δηλώνουν αδυναμία ικανοποίησης αιτημάτων στο εσωτερικό της Χώρας. « Φταίνε οι Βρυξέλλες».

Το κράτος, λοιπόν, σαν θεσμός εξουσίας, στον οποίο μπορούν να καταλογισθούν ευθύνες μιας πολιτικής που διαμεσολαβεί στα συμφέροντα των κοινωνικών δυνάμεων τείνει να περιορισθεί, παραιτούμενο των συλλογικών του ευθυνών.

Μιλάμε, λοιπόν, για κράτος που ολοένα λιγοστεύει, είτε το θέλουμε, είτε όχι, κι αυτό είναι κάτι που δεν έχει γίνει κατανοητό στους πολίτες, στους οποίους μεταδίδουμε την πληροφόρηση των κονδυλίων που εισρέουν από κοινοτικές επιχορηγήσεις, με τα διάφορα πακέτα, αποκρύπτοντας ή λέγοντας χαμηλόφωνα ότι στο μέλλον δεν θα ξαναδούμε άλλα και ότι οι εισροές αυτές συνεπάγονται δεσμεύσεις.

Οι λειτουργίες του κράτους ασκούνται από συντεταγμένα όργανα που είναι οι λεγόμενες ανεξάρτητες και διακριτές εξουσίες, η νομοθετική, η εκτελεστική και η δικαστική.

Ας τραβήξουμε μερικές φωτογραφίες της άσκησης των εξουσιών αυτών, ξεκινώντας από τη νομοθετική.

Η προβλεπόμενη διαδικασία παραγωγής νομοθετικού έργου είναι ορθή. Ωστόσο, διαφορετικές πρακτικές υπονομεύουν το έργο. Εισηγητές δεν ορίζονται πάντοτε κατάλληλοι βουλευτές, π.χ. το νομοσχέδιο για τα σήματα εισηγήθηκε αγρότης. Η συζήτηση στη Βουλή γίνεται με βουλευτές να μπαινοβγαίνουν στην αίθουσα ή να συζητούν μεταξύ τους και δεν διακινδυνεύω να βεβαιώσω ότι όσοι παρευρίσκονται έχουν διαβάσει το συζητούμενο νομοσχέδιο.

Το φαινόμενο των τροπολογιών είναι απαράδεκτο, αν και λέγεται ότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια. Ο κανονισμός της Βουλής δεν επιτρέπει συζήτηση τροπολογιών άσχετων με το υπό συζήτηση νομοσχέδιο. Η διάταξη αυτή στερείται κύρωσης και παραβιάζεται συχνά και βάνανυσα. Ψηφίζονται ρυθμίσεις που φωτογραφίζουν ομάδες συμφερόντων ή και άτομα ή ρυθμίσεις εν αγνοία και ερήμην του αρμόδιου Υπουργού, π.χ. περιήλθε σε γνώση μας εναρμονισμένη πρακτική των οικονομικών εφημερίδων γύρω από τη δημοσίευση προσκλήσεων και ισολογισμών ανωνύμων εταιριών, αποδεικνυόμενη «παραχρήμα» που λέμε οι νομικοί από κοινή διαφήμισή του για κοινό τιμολόγιο. Παρατέμψαμε την υπόθεση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Σχεδόν ετοιμάστηκε παραπεμπτική εισήγηση, όταν διαπιστώθηκε τυχαία ότι οι εκδοτικές επιχειρήσεις εξαιρούνται της εφαρμογής του νόμου περί ανταγωνισμού. Και αυτό, με κάποια, δύο γραμμών, τροπολογία σε άσχετο νόμο του 1985, χωρίς υπογραφή του αρμόδιου

Υπουργού Εμπορίου. Το Υπουργείο αγνοούσε τη διάταξη αυτή που δεν προλάβαμε να καταργήσουμε. Να είστε βέβαιοι ότι αυτός που παρέσχε το δώρο θα είναι στο απυρόβλητο των εκδοτών.

Άλλο παράδειγμα. Παραμονές εκλογών 1993 νομιμοποιήθηκαν όλες οι παράτυπες δαπάνες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Την άνοιξη του 1995, με άλλη τροπολογία, νομιμοποιήθηκαν οι δαπάνες των ιδίων οργανισμών ως εκείνη τη χρονική στιγμή. Τέτοιες τροπολογίες ψηφίζονται και ομόφωνα, αφού αφορούν στους Δημάρχους όλων των αποχρώσεων. Οι παρατυπίες και παρανομίες νομιμοποιούνται, όπως τα αυθαίρετα και οι παραβάσεις νόμων επιβραβεύονται.

Το Ταμείο Λαϊκών Αγορών, σύμφωνα με νόμο του 1992 έπρεπε ως το τέλος 1994 να καταργηθεί. Με τροπολογία, η προβλεπόμενη κατάργηση καταργήθηκε, καθ' υποδειξη των συνδικαλιστών του Ταμείου, όπως αρμοδίως πληροφορηθήκαμε και εν αγνοία του εποπτεύοντος το Ταμείο Υπουργού Εμπορίου.

Πρόσφατα, επίσης, ψηφίστηκε τροπολογία για την αύξηση του κονδυλίου χρηματοδότησης των κομμάτων, όπου εύκολα βρέθηκαν οι πόροι και άλλη, με την οποία όσοι δεν έπιασαν τη βάση στον τελευταίο διαγωνισμό προσλήψεων βαπτίσθηκαν επιλαχόντες και οι επιλαχόντες βαπτίσθηκαν επιτυχόντες. Τότε γιατί έγινε ο διαγωνισμός και ποια ή έννοια του βαθμού βάσης;

Οι τροπολογίες αυτές ψηφίζονται με παρόντες βουλευτές που αριθμούνται στη μία παλάμη. Τέλος, βουλευτές υποβάλλουν ερωτήσεις και επερωτήσεις, συνήθως αντιγράφοντας δελτία τύπου διαμαρτυρόμενων ομάδων και απουσιάζουν κατά τη συζήτησή τους.

Κι έρχομαι τώρα στην εκτελεστική εξουσία, Κυβέρνηση και Δημόσια Διοίκηση.

Όλα τα κόμματα προεκλογικά υπόσχονται ολιγομελείς κυβερνήσεις και όταν έρχονται στην εξουσία συγκροτούν υπουργικά συμβούλια από πενήντα και άνω Υπουργούς και Υφυπουργούς, πολλοί των οποίων έχουν αρμοδιότητα Διευθυντή ή το πολύ Προέδρου Οργανισμού. π.χ. σήμερα στο Υπουργείο Μεταφορών έχουμε Υπουργό με τέσσερις Υφυπουργούς, καθένας των οποίων εποπτεύει ένα Δημόσιο Οργανισμό (Ολυμπιακή, ΕΛΤΑ, ΟΤΕ, Συγκοινωνίες). Δραστήριοι Υπουργοί ανασχηματίζονται χωρίς να μαθαίνουν γιατί, και άλλοι αναλαμβάνουν Υπουργεία άσχετα με τις γνώσεις τους.

Και κάτι ακόμη. Από τον πρώτο καιρό που αναλάβαμε το Υπουργείο, διαπιστώσαμε ότι τα Υπουργεία Βιομηχανίας και Εμπορίου πρέπει να ενοποιηθούν. Συμφώνησε και ο Πρωθυπουργός και το φθινόπωρο του 1994 είχαμε έτοιμο σχέδιο Π.Δ. για την ίδρυση ενιαίου Υπουργείου Ανάπτυξης και Αγοράς. Εκτοτε, το σχέδιο αυτό σκονίζεται σε κάποια συρτάρια.

Όσον αφορά στη δημόσια διοίκηση, θα είχε ενδιαφέρον να ελεγχθεί τι ο κάθε δημόσιος υπάλληλος προσέφερε και προσφέρει και πόσο κοστίζει αυτή η προσφορά. Θα καταδεικνυόταν ότι πολλοί πήραν σύνταξη λάθρα βιώσαντες όσα χρόνια πληρώνονταν, χωρίς να έχουν αφήσει δείγμα γραφής. Πολλοί δεν παρέχουν υπηρεσίες λόγω συνδικαλιστικής ιδιότητας, άλλοι γιατί τοποθετούνται σε υπηρεσίες χωρίς αντικείμενο, διάφοροι απουσιάζουν σε άλλες υπηρεσίες όπου κανείς δεν ελέγχει αν πράγματι προσέρχονται και τι προσφέρουν.

Κάθε τόσο και λιγάκι, εκδίδονται Οργανισμοί Υπουργείων και άλλων Υπηρεσιών του Δημοσίου, λες και η δημόσια διοίκηση είναι τράπουλα που θέλει συνεχώς ανακάτεμα.

Σε κάθε νέο σχέδιο, διευρύνεται ο αριθμός Διευθύνσεων και Τμημάτων, για να υπάρχουν περισσότεροι Διευθυντές και Τμηματάρχες. Η πυραμίδα της ιεραρχίας ολοένα στενεύει στη βάση της και πλαταίνει προς τα πάνω. Περισσότερες διευθύνσεις και τμήματα δικαιολογούν περισσότερο προσωπικό στη βάση. Και στους Οργανισμούς εγγράφονται πομπωδώς αρμοδιότητες που ουδέποτε ασκούνται ή ασκούνται από άλλες υπηρεσίες, αλλά ουδείς ασχολείται με τις επικαλύψεις κι έτσι τα σχέδια εγκρίνονται από το Υπουργείο Προεδρίας, με κάποια περικοπή στην τύχη. Έτσι, ακούτε συχνά την καραμέλα «πως να δουλέψουμε, αφού έχουμε κενές οργανικές θέσεις». Πρόκειται για κενές θέσεις που διαμορφώνονται με τρόπο άκρως αντιεπιστημονικό.

Όταν αναλάβαμε το Υπουργείο Εμπορίου διαπιστώσαμε και ήταν πανθομολογούμενο ότι πολλοί υπάλληλοι είχαν λίγη ή μηδενική απασχόληση. Κι όμως λάβαμε υπηρεσιακό σημείωμα που μιλούσε για ανεπάρκεια αριθμητική του προσωπικού και ανάγκη υπερωριών! Και στις 18 διευθύνσεις του ΥΠΕΜ, οι έξι είχαν μηδενικό ή ελάχιστο αντικείμενο. Και έπρεπε κάποιοι να τοποθετηθούν εκεί σαν δήθεν εργαζόμενοι. Στο σχέδιο οργανισμού που συντάξαμε, οι διευθύνσεις αυτές καταργούνται ή συγχωνεύονται με άλλες.

Σχολικό παράδειγμα επικαλύψεων ο έλεγχος ποιότητας τροφίμων, ποτών και βιομηχανικών προϊόντων. Με το αντικείμενο αυτό ασχολούνται τα Υπουργεία Γεωργίας, Εμπορίου, Βιομηχανίας, Υγείας, Δημόσιας Τάξης, το Γενικό Χημείο του Κράτους, ο ΕΟΦ, ο ΕΛΟΤ και ίσως και άλλοι. Δείγματα για έλεγχο λαμβάνουν διάφορες υπηρεσίες, αναλύονται σε εργαστήρια άλλων, τρίτοι επιβάλλουν κυρώσεις. Για νοθείες του 1991-1992, επιβάλαμε πρόστιμο το 1994-95. Ελλιπής, αναποτελεσματικός ο έλεγχος, απροστάτευτος ο πολίτης, που καταναλίσκει αγαθά, χωρίς ασφάλεια για την υγεία του, αφού οι ποιοτικοί έλεγχοι στην πηγή της παραγωγής και σε όλα τα στάδια ως την κατανάλωση υστερούν.

Δύο φορές ο Κώστας Σημίτης, σαν Υπουργός Γεωργίας και Εμπορίου ανέλαβε πρωτοβουλία για την ίδρυση ενιαίου φορέα για αυτόν τον ποιοτικό έλεγχο, με πανελλαδική δικτύωση. Ήδη, μελετάται από το ΚΕΠΕ η εφαρμογή του μέτρου, δεν είμαι, όμως, αισιόδοξος ότι θα προχωρήσει η υλοποίηση, λόγω αντιδράσεων των επικαλυπτόμενων υπηρεσιών.

Άλλο φαινόμενο της δημόσιας διοίκησης είναι η αφθονία διοικητικού και βοηθητικού προσωπικού και η έλλειψη ειδικών. Στο ΥΠΕΜ και στις νομαρχιακές υπηρεσίες λείπουν χημικοί, υπάρχει όμως αρχιτέκτονας, πολιτικός μηχανικός, φυσικός, δεν ξέρω γιατί. Στα νοσοκομεία λείπουν νοσοκόμες και περισσεύουν διοικητικοί.

Και λίγα λόγια για την διαδικασία των επιλογών.

Επιλογές και τοποθετήσεις ακολουθούν την αλλαγή των Κυβερνήσεων και μερικές φορές και την αλλαγή Υπουργών στην ίδια Κυβέρνηση. Οι στενά κομματικοί έχουν προβάδισμα, όταν το κόμμα τους έρχεται στην εξουσία. Αυτοί υποδέχονται τη νέα ηγεσία και υποδεικνύουν μεταβολές. Συχνά, οι επιλογές δεκάδων Διευθυντών και Τμηματάρχων ολοκληρώνονται σε ελάχιστα λεπτά της ώρας που σημαίνει, βέβαια, προϋπαρξη συμφωνημένης λίστας, σε παρασυγκέντρωση. Προβιβασμοί και υποβιβασμοί διαδέχονται την αλλαγή Κυβέρνησης ή και απλά Υπουργών.

Αξιότατοι υπάλληλοι μένουν στάσιμοι, γιατί κανείς δεν ασχολείται με αυτούς. Δίκαιοι κριτές εξαναγκάζονται σε παραίτηση ή προπηλακίζονται από τους εθισμένους στις λίστες. Και μη νομίζετε ότι η παρουσία Δικαστών ή καθηγητών ΑΕΙ σε ειδικά υπηρεσιακά συμβούλια αλλάζει την πραγματικότητα. Οι υπόγειες διαδρομές επικοινωνίας φθάνουν παντού.

Στο Δημόσιο υπηρετούν εκατοντάδες χιλιάδες υπάλληλοι. Πολλοί από αυτούς διακρίνονται για το ήθος, την ικανότητα, την προθυμία τους. Υπάρχουν και αρκετοί ράθυμοι, φυγόπονοι, ανίκανοι, αμφίβολης εντιμότητας. Υπάλληλοι που ελάχιστα προσφέρουν το πρωί για να είναι ξεκούραστοι στη δεύτερη απογευματινή τους εργασία. Υπάλληλοι που βάζουν μέσο για να τοποθετηθούν σε υπηρεσίες χωρίς δουλειά. Και η αμοιβή, λόγω της μισθολογικής ισοπέδωσης, ίδια για όλους.

Έτσι, αλλοιώνονται και οι καλοί που αισθάνονται σαν γαϊδούρια που ταΐζουν άλογα. Και υπάρχουν πρόσθετες αμοιβές που λυμαίνονται λίγοι, γιατί αυτοί τις ξέρουν, αυτοί κάνουν τις διανομές, όπως συμμετοχές σε συμβούλια, επιτροπές κ.λ.π.

Άλλο νοσηρό φαινόμενο της δημόσιας διοίκησης η ευθυνοφοβία. Για το παραμικρό ζητείται γνωμοδότηση της Νομικής Υπηρεσίας. Μου έφεραν να υπογράψω ερώτημα αν τα ΤΕΙ είναι ανώτατα ιδρύματα!

Άλλη αδυναμία, συχνά σκόπιμη, η αναμονή εκδήλωσης πολιτικής βούλησης για να ασκηθούν καταγεγραμμένες αρμοδιότητες, όπως π.χ. οι έλεγχοι στην αγορά, η εποπτεία των ασφαλιστικών εταιριών, κ.λ.π. Οι συνέπειες είναι συχνά τραυματικές. Το 1994 ανακλήθηκε άδεια ασφαλιστικής εταιρίας, στην οποία δεν βρέθηκε δραχμή, ούτε βιβλίο. Η εταιρία αυτή έπρεπε να είχε κλείσει χρόνια πριν. Συνέπεια ; Το επικουρικό κεφάλαιο, δηλ. οι υγιείς εταιρίες και οι ασφαλισμένοι θα πληρώσουν περίπου 1 δις λόγω της έλλειψης έγκαιρης και αυστηρής εποπτείας που θάπρεπε να είναι δουλειά ρουτίνας.

Μέσα σ αυτό το νοσηρό περιβάλλον, ικανότατα στελέχη, με την πεποίθηση ότι ματαιοπονούν, αποχωρούν από το Δημόσιο που έτσι αποδυναμώνεται περισσότερο. Και όσοι ικανοί μένουν, αισθάνονται Δον Κιχώτες.

Και τρίτη εξουσία η δικαστική. Είκοσιεπτά χρόνια δικηγόρος και πολλά προβλήματα παραμένουν ίδια όπως τα βρήκα στα πρώτα μου βήματα. Πολλές απλές κατά κανόνα υποθέσεις, όπως οι εξωστικές αγωγές, δικάζονται πολλούς μήνες μετά την κατάθεσή τους και μεγαλώνει η ζημιά του πολίτη που προσφεύγει στη Δικαιοσύνη και χαίρονται οι δύστροποι και κακόπιστοι. Υποθέσεις τακτικής διαδικασίας αγγίζουν συχνά τα πέντε ή δέκα χρόνια, χωρίς να έχουν διανυθεί όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας.

Η Διοικητική Δικαιοσύνη συναγωνίζεται την πολιτική στους βραδύτατους ρυθμούς απονομής της.

Προσφυγή υπαλλήλου που θεωρεί ότι αδικήθηκε στις επιλογές συζητείται, όταν κάποιος από τους ενδιαφερόμενους έχει συνταξιοδοτηθεί. Απλούστατες ποινικές υποθέσεις, όπως τροχαίες παραβάσεις, ακάλυπτες επιταγές, υπεξαιρέσεις ασφαλιστικών εισφορών, απαιτούν χρόνια για να έλθουν στο ακροατήριο.

Ακόμη άλυτο παραμένει και το απλό θέμα της ταχείας καθαρογραφής των αποφάσεων, σε εποχή που έχει ανοίξει η λεωφόρος της κοινωνίας της πληροφορίας. Και όλα αυτά, μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι αφορούν στη Διοίκηση της Δικαιοσύνης, αλλ εγώ δεν αντιλαμβάνομαι πως μπορεί να απονέμεται ορθή Δικαιοσύνη, όταν το όλο σύστημα νοσεί.

Οι Δικαστές λειτουργούν συχνά σαν διεκπεραιωτές υποθέσεων και λιγότερο σαν παράγοντες απονομής δικαιοσύνης, επειδή συχνά απασχολούνται σε εξωδικαστικά καθήκοντα, όπως του δικαστικού αντιπροσώπου σε εκλογές σωματείων, του μέλους νομοπαρασκευαστικών επιτροπών, πειθαρχικών συμβουλίων, κ.λ.π. Και στη Βουλή, όποτε τίθεται περίπτωση επιτροπής, αρκετοί βουλευτές ζητούν τη συμμετοχή δικαστή, σαν πανάκεια για την εξασφάλιση διαφάνειας και εντιμότητας, λες και οι υπόλοιποι Έλληνες είναι αχρείοι και ανέντιμοι. Το τεκμήριο εντιμότητας δεν ανήκει σε κανένα ή ανήκει σε όλους και σε κάθε περίπτωση είναι μαχητό.

Και σημειώνω την πρόσφατη αναστολή εφαρμογής διάταξης πρόσφατου νόμου που προέβλεπε την προσπάθεια εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών, διότι οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες ήταν ανέτοιμοι. Μνημείο προχειρότητας.

Θα συνεχίσω με λίγα λόγια για τα κόμματα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, γιατί τα μεν κόμματα επιτελούν δημόσιο λειτουργήμα, συνταγματικά αναγκαίο για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος, χωρίς να αποτελούν όργανα του Κράτους, τα δε ΜΜΕ συγκροτούν τη λεγόμενη τέταρτη εξουσία.

Όλα τα κόμματα στην Ελλάδα διατείνονται με αυταρέσκεια ότι έχουν προγράμματα και λύσεις για όλα τα προβλήματα. Αναζητώντας, όμως, κανείς τις προτάσεις στα κείμενα που κυκλοφορούν, θα διαπιστώσει ότι περιέχουν ευχές και συνθήματα. Δεν ξέρω, ίσως τα κόμματα δεν ανοίγουν τα χαρτιά τους για να μην τα αντιγράψουν οι άλλοι. Έτσι, έρχονται τα κόμματα στην εξουσία και οι Υπουργοί, κατά κανόνα, αυτοσχεδιάζουν ή αποφεύγουν να αγγίζουν τα προβλήματα, γιατί δεν υπάρχουν διαμορφωμένες θέσεις. Βασική αιτία της έλλειψης συγκεκριμένων προγραμμάτων δεν είναι η απουσία ανθρώπων ικανών να τα εκπονήσουν, αλλά η πολυσυλλεκτικότητα των κομμάτων, που, κυνηγώντας και την τελευταία ψήφο που πέφτει μπροστά τους, δεν θέλουν να δυσαρεστήσουν κανένα και επιπρόσθετα παρέχουν δικαίωμα προσδοκίας σε όλους, χωρίς ουσιαστικές δεσμεύσεις. Όλοι κόπτονται για όλους ακολουθώντας τη συμβουλή του Thomas Fuller: «πολιτική είναι η τέχνη να λατρεύουμε τον Θεό, χωρίς όμως να εξοργίζουμε τον διάβολο». Όσοι είναι στην αντιπολίτευση, στηρίζουν κάθε αξίωση, όσο παράλογη και αν είναι. Όσοι είναι στη συμπολίτευση, επιρρίπτουν τις ευθύνες στην προηγούμενη Κυβέρνηση, λες και η κακοδαιμονία του τόπου έχει διαλείμματα.

Με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θα μπορούσε να ασχολείται κανείς με τις ώρες, όπως με τις ώρες βλέπει κανείς τηλεόραση. Κάποτε λεγόταν ότι ο τύπος είναι η τέταρτη εξουσία. Σήμερα, νομίζω ότι τα ΜΜΕ είναι η πρώτη εξουσία, έναντι της οποίας είναι απροστάτευτοι οι πολίτες - χρήστες και οι εμφανιζόμενοι δημόσιοι άνδρες. Οι πολίτες είναι απροστάτευτοι γιατί δεν μπορούν να ξεχωρίσουν την αλήθεια από το ψέμα. Όταν ιδιοκτήτες των μέσων είναι έμποροι που αποβλέπουν στο κέρδος

και στην εξουσία της οικονομικής δύναμης, η ακροαματικότητα είναι ο σκοπός και στο βωμό αυτό όλα επιτρέπονται. Σατανισμοί, σεισμοί και καταποντισμοί στην πρώτη γραμμή, απίθανα και σπάνια περιστατικά ανάγονται σε φαινόμενα δήθεν καθημερινά, επιλεκτική αποσπασματοποίηση δηλώσεων και συνεντεύξεων για να στηριχθεί είδηση ανύπαρκτη και για να εκβιασθεί κάποιο αβάσιμο συμπέρασμα. Ό,τι συμβαίνει από πλευράς βίας σε μία μεγαλόπολη σε 12 μήνες, συμβαίνει στην τηλεόραση σε 24 ώρες. Διείσδυση στην ιδιωτική ζωή, βιασμός της πνευματικής ισορροπίας και του ψυχισμού των πολιτών. Η κακή χρήση του μικροφώνου, της πένας και κυρίως του γυαλιού είναι συχνή. Οι πολιτικοί, οι επώνυμοι επιχειρηματίες, οι καλλιτέχνες και άλλοι παράγοντες της δημόσιας ζωής, με αγωνία ξεφυλλίζουν τον τύπο και παρακολουθούν ραδιόφωνο και τηλεόραση, μήπως γραφεί ή ειπωθεί κάτι κακό γι αυτούς. Τεκμαίρεται αληθές ό,τι δεν διαψεύδεται. Συχνά οι διαψεύσεις δεν μεταδίδονται. Ολιγάριθμες απόψεις σε κάποια γειτονιά, συχνά στημένες, βαπτίζονται «κοινή γνώμη».

Τα ΜΜΕ μπορούν να εμφανίζουν επιτυχημένο Υπουργό κάποιον που δεν έχει να επιδείξει το παραμικρό έργο και αποτυχημένο κάποιον που μοχθεί καθημερινά για το καλό του τόπου. Κάποιοι δημοσιογράφοι εμφανίζονται ως εισαγγελείς κατά πάντων, κατακτώντας έτσι το τεκμήριο της εντιμότητας για τους ίδιους. Αντί του καφενείου της γειτονιάς, έχουμε σήμερα ένα μεγάλο τηλεοπτικό καφενείο όπου ακούγονται τα πάντα, χωρίς να λέγεται τίποτε. Στημένες συνεντεύξεις άλλους αβαντάρουν, άλλους προβοκάρουν. Τι λέγεται έχει μικρότερη σημασία από το πως λέγεται. Η ουσία των λεγομένων και η επιχειρηματολογία χάνονται πίσω από την κατακτημένη με κατάλληλη εκπαίδευση επιτήδευση. Τα νοήματα πνίγονται κάτω από κουβέρτες λέξεων. Σε κατάσταση ομηρίας οι πολίτες που διδάσκονται το ζάπγκ από τρυφερή ηλικία, αναζητώντας το κανάλι της εφήμερης ευδαιμονίας και της πρόσκαιρης απεξάρτησης από τα καθημερινά προβλήματα. Ατέλειωτες ώρες σχολιασμού και ανάλυσης της συνέντευξης του μήνα, κι έτσι κανείς δεν ασχολείται να πληροφορήσει η πληροφορηθεί που διανέμονται τα χρήματα του κοινοτικού πλαισίου στήριξης. Μήπως και σ αυτούς που αποπροσανατολίζουν το λαό ; Και είναι ντροπή που τα ίδια ΜΜΕ προβάλλουν πρωτοσέλιδα τα ονόματα οφειλετών του Δημοσίου και των Οργανισμών, όταν τα ίδια οφείλουν δισεκατομμύρια από το αγγελιόσημο.

Η επίδραση των ΜΜΕ στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης είναι αυταπόδεικτη.

Στο μέσο μιας κρίσης καθολικής και βαθιάς, ο εξουσιαστικός συνδυασμός ΜΜΕ, τεχνολογίας και αγοράς, εκτελεί φθοροποιό έργο και πίσω από το καθησυχαστικό κάλυμμα της ανεμπόδιστης ροής πληροφοριών, δημιουργείται νέα τάξη πραγμάτων με στόχο τον έλεγχο του πολίτη, τη διάπλαση των επιλογών του. Τα ΜΜΕ συγκροτούν όχημα για την υποβολή ομοιόμορφου τρόπου ζωής και για την εξαφάνιση κάθε πολιτιστικής ιδιομορφίας.

Και θάχετε προσέξει ότι οι ειδήσεις προβάλλουν μόνο δυσάρεστα πράγματα που ο φακός μεγενθύνει. Οποιαδήποτε αύξηση τιμής είδους ή υπηρεσίας γίνεται πρώτο θέμα. Είδατε πουθενά γραμμένο ή μεταδιδόμενο ότι για δύο χρόνια, δεν αυξήθηκε η τιμή ούτε ενός φαρμάκου; Ενώ αντίθετα μειώθηκαν οι τιμές 1007 φαρμάκων έως 45% ;

Αυτό το κράτος, λοιπόν, όπως λειτουργεί με τις διάφορες μορφές εξουσίας που ανιχνεύθηκαν παραπάνω, μπορεί να διοικηθεί; Ο Ντε Γκώλ είχε αναρωτηθεί : μπορείς να κυβερνήσεις μια χώρα, όπου υπάρχουν 258 ποικιλίες τυριών ;

Το ερώτημα φαίνεται προβοκατόρικο. Η απάντηση είναι απλή, στα χείλη όλων: Όχι, δεν μπορεί να διοικηθεί, αν δεν αλλάξουν δομές, πρακτικές, νοοτροπίες. Τι φταίει, άραγε; Ο δυνατός ήλιος, το ριζικό μας, ή τα τετρακόσια χρόνια τουρκοκρατίας ;

Θα επεκτείνω λίγο τη σκέψη μου σε θέμα που είναι φυσική συνέχεια του τίτλου της ομιλίας μου και ενδεχομένως απάντηση στο βασικό ερώτημα. Η ελληνική κοινωνία μπορεί να μετασχηματισθεί ; Θέλουμε να αλλάξει το μοντέλο της κοινωνίας μας ;

Για να διευκολύνω τη ροή της σκέψης, διακινδυνεύω έναν ορισμό της κοινωνίας. Ορίζουμε την κοινωνία σαν το άθροισμα ανθρώπων που συνδέονται μεταξύ τους και απαρτίζουν μια αυτοαναπαραγόμενη ομάδα, με τους δικούς της θεσμούς και τη δική της κουλτούρα. Η κοινωνία είναι μία ξεχωριστή οντότητα υπερβατική σε σχέση με τα άτομα που την αποτελούν.

Η Ελληνική κοινωνία έχει κάποια χαρακτηριστικά και ιδιομορφίες που αντιμάχονται τη συνοχή της. Πολύ υψηλό ποσοστό αγροτών και αυτοαπασχολούμενων, που διαρκώς προσφεύγουν στο κράτος, ζητώντας ενισχύσεις και προστασία από τον ανταγωνισμό. Στη διάρκεια της θητείας μου στο Υπουργείο Εμπορίου, οι στραγαλοποιοί από τις Σέρρες και οι φυστικοπαραγωγοί από τα Μέγαρα ζήτησαν απαγόρευση ή κωλυσιεργία στις εισαγωγές των ειδών αυτών μέχρι να πωλήσουν τις σοδειές τους, οι έμποροι ειδών ωδικών πτηνών νομού της Πελοποννήσου ζήτησαν να πωλούνται καναβούρια και κλουβιά μόνο στα δικά τους μαγαζιά, οι αρτοποιοί ζήτησαν να μην επιτρέπεται στα πρατήρια άρτου να πωλούν ψωμί ασυσκευαστο, οι βενζινοπώλες ζήτησαν να απαγορευθεί στα υπερκαταστήματα να πωλούν βενζίνες, οι βιβλιοπώλες ζήτησαν να μην επιτρέπονται εκπτώσεις στις τιμές βιβλίων, οι φαρμακοβιομήχανοι δέχονται τις εκπτώσεις στα φάρμακα, αρκεί να γίνονται από τους φαρμακοποιούς, και οι φαρμακοποιοί αν γίνονται από τους φαρμακοβιομήχανους. Οι διάφορες ομάδες, λοιπόν, απαιτούν ειδικές ρυθμίσεις, προνομιακές, αποσπασματικές και εφήμερης αποτελεσματικότητας με παρενέργειες μακροπρόθεσμες, όπως η διατήρηση αντιπαραγωγικών καταστάσεων και η έλλειψη συνείδησης του πραγματικού προβλήματος που είναι ο κορεσμός σε όλα τα επαγγέλματα. π.χ στην Ελλάδα αντιστοιχεί ένα πρατήριο βενζίνης σε 250 οχήματα, ενώ στην Πορτογαλία, χώρα ίδιου περίπου πληθυσμού και αριθμού κυκλοφορούντων οχημάτων αντιστοιχεί ένα σε 750 οχήματα. Στην Ελλάδα αντιστοιχεί ένα φαρμακείο σε 1500 κατοίκους, ενώ στην Πορτογαλία ένα σε 4000 κατοίκους. Σωρεία παραδειγμάτων μπορεί κανείς να αναφέρει σχετικά με γιατρούς, δικηγόρους και άλλα επαγγέλματα. Και, στην άλλη όχθη, οι μισθωτοί ζητούν ποσοστιαίες αυξήσεις, αντί να απαιτούν αμοιβή από την αυξημένη παραγωγικότητα, στην οποία να προσφέρονται να συμβάλουν. Προγραμματίζεται απεργία μιας κατηγορίας εκπαιδευτικών με αίτημα τη μείωση του χρόνου εργασίας με παράλληλη αύξηση αποδοχών.

Νέα καταναλωτικά πρότυπα προβάλλονται, προσδοκίες δημιουργούνται και διαψεύδονται, διάφορες κοινωνικές ομάδες, συχνά συγγενείς, αντιπαλεύουν και αντιπαθούνται, κάθε κλάδος δακτυλοδείχνει κάποιον άλλο, σαν κακό πρόβατο, πάντοτε φταίνε κάποιοι άλλοι, που όμως είναι μέλη της ίδιας κοινωνίας. Οι πολίτες λειτουργούν σαν μέλη της συντεχνίας τους και αποφεύγουν να αντικρίσουν το σύνολο της κοινωνίας. Όλοι συμφωνούν ότι πρέπει να αυξηθούν τα έσοδα του κράτους, όλοι, όμως, δείχνουν τους άλλους, εμφανιζόμενοι οι ίδιοι ως εξαντλημένοι φορολογικά. Όλοι συμφωνούν ότι κάτι πρέπει να γίνει

με τη συνταγογράφηση, τη διακίνηση, την κατανάλωση, την τιμολόγηση των φαρμάκων, ώστε να μειωθεί η συνολική δαπάνη για το φάρμακο, να μειωθούν οι τιμές, να ανακουφισθούν το Δημόσιο, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί, οι καταναλωτές. Οι γιατροί του ΙΚΑ επθυμούν την ελεύθερη συνταγογράφηση και αντιδρούν στις λίστες και στους περιορισμούς για λόγους επιστημονικούς, όπως ισχυρίζονται, οι φαρμακοβιομήχανοι ζητούν αυξήσεις, οι φαρμακέμποροι και φαρμακοποιοί διατήρηση του τρόπου υπολογισμού του κέρδους τους. Μα έτσι, πώς θα επιτευχθεί ο στόχος, στον οποίο όλοι συμφωνούν;

Στην ίδια κοινωνία κανείς δεν ομολογεί ότι έχει προνόμια. Και τα κόμματα απευθύνονται στους «μη προνομιούχους» που δεν ορίζονται περιοριστικά.

Προσωπικά, συνομολογώ ότι ανήκω στους προνομιούχους. Θα τύχω σύνταξης μεγαλύτερης από αυτή που ανταποκρίνεται στις εισφορές μου, γιατί το Ταμείο μου, όπως και τόσα άλλα, στηρίζεται και σε κοινωνικούς πόρους. Οι μισοί Έλληνες βάζουν το χέρι τους στην τσέπη των άλλων μισών, με το σύστημα αυτό. Ξέρετε ότι όταν αγοράζετε ασπιρίνη, χρηματοδοτείτε το ΤΣΑΥ και το ΤΕΑΥΦΕ; Ξέρετε ότι υπάρχει το Ταμείο των συνδικαλιστών που κανείς δεν τολμά να θίξει, που στηρίζεται σε ποσοστό επί των εισφορών των άλλων ασφαλιστικών οργανισμών; Το παράλογο σε όλο του το μεγαλείο.

Παραπέρα, οι μικρομεσαίοι απευθύνονται και σήμερα σε περιορισμένη αγορά, δυσκολεύονται στον εκσυγχρονισμό τους, αρνούνται εταιρικές συνεργασίες, ζητούν διαρκώς ρυθμίσεις φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων, παρατάσεις αναγκαστικές των μισθώσεων, αδυνατούν να διευρύνουν τους ορίζοντες της δραστηριότητάς τους.

Κοντά σ αυτά, το συνδικαλιστικό κίνημα δεν μπορεί να αναπροσδιορίσει το ρόλο του, να ξεπεράσει συντεχνιακές αντιλήψεις, να απεγκλωβιστεί από την κομματική κηδεμονία, και πληρώνει με την αμφισβήτηση της νομιμοποίησής του και της δυναμικής του.

Σκέφθηκα λίγο φωναχτά, πάνω στο θέμα της κοινωνίας μας, γιατί πιστεύω ότι έχουμε να κάνουμε με το αυγό και την κότα. Τα συντεταγμένα όργανα του κράτους, που λέμε ότι δεν μπορεί έτσι όπως είναι να διοικηθεί, συγκροτούνται από ανθρώπους που εκφράζουν και τον εαυτό τους και την κοινωνική τους ομάδα, στενότερη ή ευρύτερη. Άνθρωποι συγκροτούν και την κοινωνία, της οποίας τη θέληση διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από αυτή και το κράτος είναι η συντεταγμένη κοινωνία. Συνεπώς, μερίδιο ευθύνης ανήκει σε όλους.

Μπορούμε να χαλαρώσουμε με μία νότα αισιοδοξίας; Θα απαντήσω θετικά. Υπάρχει κρίση πολύπλευρη και πανταχού παρούσα, οφειλόμενη στις ραγδαίες εξελίξεις που παλαιότερα έπαιρναν αιώνες ή τουλάχιστον γενεές και τώρα διαμορφώνονται καθημερινά. Είμαστε σε διαρκή διαδικασία προσαρμογής που πρέπει να ακολουθήσουμε με σύνεση και γενναιότητα.

Είναι θετικό που έχουν λυθεί θέματα που δίχαζαν βαθιά το λαό, όπως το πολιτειακό, οι βάσεις, τα εμφυλιοπολεμικά. Είναι παρήγορο που οι ιδεολογικές διαφορές έχουν αμβλυνθεί και τα χαρακώματα υποχωρούν. Είναι καλό που οι διαφορές εστιάζονται γύρω από το ρόλο του Κράτους, το βαθμό κοινωνικής ευαισθησίας και αλληλεγγύης, τα όρια της ελευθερίας της αγοράς, το μοντέλο της ανάπτυξης.

Είναι θετικό που εδραιώνεται η πεποίθηση ότι υπάρχουν δεδομένα νομοτελειακά που δεν πρέπει να αγνοούμε και ότι οι ευκαιρίες που χάνονται δεν επανέρχονται.

Ας γίνω πιο συγκεκριμένος.

Η Κυβέρνηση πρέπει να είναι ολιγομελής και το έργο της να συντονίζεται αποτελεσματικά. Είναι αδήριτη ανάγκη να επαναπροσδιορισθεί από την αρχή, πόσα και ποια Υπουργεία χρειάζονται, με ποιες αυστηρά οριοθετημένες και μη επικαλυπτόμενες επιτελικές και μόνο αρμοδιότητες. Πόσο προσωπικό, με ποιες ειδικότητες θα κάνει ποιες δουλειές, με ποια τεχνοκρατική υποστήριξη.

Από το μηδέν και οι προϋπολογισμοί, συμπεριλαμβανομένων και των αμυντικών δαπανών, που είναι ταμπού. Το ίδιο και για κάθε εποπτευόμενο δημόσιο οργανισμό ή επιχείρηση ή ΟΤΑ. Ποιοι χρειάζονται, για να κάνουν τι, με πόσους. Οι Υπουργοί να διαλέγονται με τους ενδιαφερόμενους φορείς, αλλά στο τέλος να παίρνουν αποφάσεις, να μην προβαίνουν σε εξαγγελίες που γεννούν προσδοκίες, χωρίς προηγούμενη ορθολογική έρευνα και να μην παραπέμπουν όλα τα θέματα σε Επιτροπές. Προσφυώς, γράφει κάποιος ότι οι καμήλες είναι άλογα που σχεδιάστηκαν από Επιτροπή. Η Κυβέρνηση πρέπει να έχει άποψη για όλα τα προβλήματα της κοινωνίας μας και να προχωρεί σε μέτρα που συμβάλλουν στην πρόοδο και εξυπηρετούν τους πολλούς, αδιαφορώντας αν κάποιοι θα κατεβάσουν διακόπτες ή ρολά ή θα αποκλείσουν δρόμους. Το πολιτικό κόστος δεν πρέπει να συντηρεί την απραξία.

Κυβερνήσεις και κόμματα πρέπει να μην ξεροκαταπίνουν την αλήθεια. Πρέπει να λένε φωναχτά ότι το δημόσιο χρέος έχει ξεπεράσει τα τριάντα τρις εκατομμύρια δραχμές, ότι το 40% των ετήσιων εσόδων του κράτους καλύπτει τοκοχρεολύσια και το 30% μισθούς και συντάξεις και ελάχιστοι πόροι απομένουν για τη συμμετοχή του Δημόσιου τομέα στην προσπάθεια ανάπτυξης. Πρέπει να λένε πόσο στοιχισαν ή στοιχίζουν κάθε μέρα οι προβληματικές επιχειρήσεις και οι διάφοροι πλεονάζοντες κρατικοδίαιτοι. Γιατί δεν δίνονται στη δημοσιότητα τα χαρτάκια διαφόρων παραγόντων που συνηγορούσαν στη χορήγηση θαλασσοδανείων π.χ. από την ΕΤΒΑ και στην πρόσληψη αχρείαστου προσωπικού; Γιατί δεν γνωστοποιείται επίσημα πού διοχετεύθηκαν τα χρήματα του πρώτου πακέτου Ντελόρ, δραχμή προς δραχμή; Γιατί δεν δημοσιοποιείται κατάλογος επιχειρήσεων που επιχορηγήθηκαν με τους διάφορους αναπτυξιακούς νόμους και δεν γνωστοποιείται αν λειτουργούν οι επιχειρήσεις αυτές; Θα βλέπαμε πως συχνά μόνο κτίρια κατασκευάστηκαν.

Η καθιέρωση του β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης είναι μία πρόκληση, ένα στοίχημα που πρέπει να κερδηθεί. Μπορεί να αποτελέσει κυρίαρχο θεσμό εκσυγχρονισμού του Κράτους, υπάρχει όμως κίνδυνος να εξελιχθεί σε β' βαθμό πελατειακών σχέσεων. Οι αιρετές πλέον διοικήσεις και οι τοπικές κοινωνίες έχουν τον πρώτο λόγο. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι αποκεντρωμένο κράτος δεν σημαίνει ομόσπονδο κράτος. Ο χωροταξικός σχεδιασμός και ο καθορισμός χρήσεων γης σε επίπεδο Δήμου και Νομού πρέπει να συνοδεύσει το εθνικό κτηματολόγιο και η ολοκλήρωση αυτής της δουλειάς να συνοδευθεί με αναπτυξιακά προγράμματα, στα δύο επίπεδα, με εξασφαλισμένη την χρηματοδότησή τους και όχι όπως τώρα που πολλά έργα αρχίζουν και ποτέ δεν τελειώνουν, όπως οι βιολογικοί καθαρισμοί στα νησιά του νομού Πειραιά.

Ο θεσμός του περιφερειακού διευθυντή πρέπει να καταργηθεί άμεσα. Είναι θεσμός πολυτέλειας και τριβών με την αιρετή εξουσία του νομού. θεωρώ ότι ο τρίτος βαθμός, δηλ. η περιφέρεια, δεν έχει λόγο ύπαρξης σε μία μικρή χώρα σαν την Ελλάδα. Είναι αναγκαία η γεωγραφική αναδιάταξη των Δήμων και Νομών. Ο αριθμός των Δήμων πρέπει να περιορισθεί σε 600 - 700, αντί των 6000 που υπάρχουν σήμερα, με αντιστοίχιση σε πληθυσμό 6000 - 7000 κατοίκων. Οι νομοί πρέπει να μείνουν λιγότεροι των σαράντα. Στην Ευρώπη καμία νομαρχιακή αυτοδιοίκηση δεν έχει πληθυσμό μικρότερο των 400.000 κατοίκων, ενώ στην Ελλάδα υπάρχουν νομοί με 15.000 κατοίκους. Η Δανία των 5 εκ. έχει 275 πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, όσους και ο νομός Μεσσηνίας με 160.000 κατοίκους.

Η διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια που δεν σημαίνει απουσία ελέγχου είναι κλειδί για την επιτυχία της αποκέντρωσης.

Το προσωπικό των δημόσιων υπηρεσιών πρέπει να ανακατανομηθεί, με βάση τις ανάγκες και τις δυνατότητες προσφοράς. Κίνητρα εξόδου για το προσωπικό που πλεονάζει πρέπει να θεσπισθούν, ώστε να εξυγιανθεί ο δημόσιος τομέας, δίκην προβληματικής επιχείρησης. Ανέλιξη του προσωπικού με κριτήρια αμιγώς αξιοκρατικά, τη γνώση και την προσφορά έργου. Αποκατάσταση του σχήματος της πυραμίδος. Διαφοροποίηση των αποδοχών, ανάλογα με την παραγωγικότητα και την προσφορά. Η μονιμότητα υπό εξέταση. Πλήρης αποκομματικοποίηση του κρατικού μηχανισμού. Εκτεταμένη εφαρμογή της πληροφορικής, βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας. Εξαφάνιση πελατειακών σχέσεων και αθέμιτων συναλλαγών. Αντικειμενικοποίηση διαδικασιών όπου αυτό είναι εφικτό. Π.χ. υπογράφηκε Π.Δ. που προβλέπει ότι οι αξίες των ακινήτων ασφαλιστικών εταιριών που δεσμεύονται για ασφαλιστική τοποθέτηση θα είναι οι αντικειμενικές, συν κάποιο μικρό ποσοστό. Στη ίδια κατεύθυνση της εξαφάνισης πελατειακών σχέσεων και αθέμιτων συναλλαγών κινούνται ρυθμίσεις που ήδη ψηφίστηκαν, σύμφωνα με τις οποίες οι άδειες μικροπωλητών και επαγγελματιών λαϊκών αγορών θα χορηγούνται με κοινωνικά και αντικειμενικά κριτήρια και κλήρωση.

Σας βεβαιώνω ότι στο ΥΠΕΜ, με το μισό προσωπικό, οριζόμενο με ποιοτικά κριτήρια και καλύτερα αμειβόμενο, τα αποτελέσματα λειτουργίας θα ήταν ουσιαστικά και θεαματικά και αυτό δεν το λέγω για πρώτη φορά σήμερα.

Τα κόμματα πρέπει να αποφεύγουν τις ιδεολογικές αγκυλώσεις που πολλές φορές περιάγουν σε κατάσταση ομηρίας ολόκληρο το λαό και να περάσουν από τη λατρεία του εθνοκεντρισμού σε διαμόρφωση εθνικών στρατηγικών. Ας χάσουμε την παρθενιά της πίστης, για να κερδίσουμε τη μητρότητα της λογικής. Οι πολιτικές αντιθέσεις να αναδεικνύονται μέσα από προγράμματα και επιχειρήματα και όχι μέσα από σύμβολα και σημαίες. Αποφυγή και καταδίκη του λαϊκισμού σε όλες του τις μορφές, από το σύνθημα «εδώ και τώρα, όλα», ως την ασύδοτη σκανδαλοθηρία κάθε μορφής. Οι λαϊκιστές αποκαλούν ισότητα την

ισοπέδωση, υπόσχονται χαμόγελα σε κάθε πικραμένο, εμφανίζονται σαν Ρομπέν των Δασών στα τέλη του 20ου αιώνα, δημιουργούν φίλιες και εχθρικές δυνάμεις, διχάζουν την κοινωνία και σπάνε τον συνεκτικό της ιστό. Η κορδέλλα των περασμένων πρέπει να παύσει να ξετυλίγεται συνεχώς.

Όλα τα κόμματα μιλούν για τομές, μεταρρυθμίσεις, ριζοσπαστικά μέτρα, ειρηνικές επαναστάσεις, χωρίς να προσδιορίζουν και να περιγράφουν το μοντέλο της κοινωνίας που υποστηρίζουν. Πρέπει να είναι σαφές ποιος είναι με ποιους. Στο Μπουρούντι της Αφρικής τα πράγματα είναι απλά και ξεκάθαρα, η διαχωριστική γραμμή των δύο κομμάτων είναι ευδιάκριτη και κυριολεκτώ, είναι οι κοντοί και οι ψηλοί.

Ο κομματικός πατριωτισμός δεν πρέπει να μετριέται με αρίθμηση των επισκέψεων του μέλους στα κομματικά γραφεία ή την τυφλή και άκριτη πίστη στην καθοδήγηση. Και δεν επιτρέπεται να αναρριχώνται στην κομματική ιεραρχία άνθρωποι ανεπάγγελτοι που αναζητούν εργασία κρατικοδίαιτου με κερασάκι εξουσίας. Τα μέλη πρέπει να καταξιώνονται στους επαγγελματικούς στίβους και στους κοινωνικούς αγώνες και να μη επιζητούν εξαργύρωση της προσφοράς τους.

Τα κόμματα πρέπει να τηρούν αποστάσεις από τα οικονομικά συμφέροντα και να απομακρυνθούν από τα σωματεία, τα σχολεία και χώρους όπου δημιουργούν τεχνητές αντιθέσεις. Τέλος, οι βουλευτές περισσότερο να βουλεύονται και καθόλου να μην ασχολούνται με παροχή ανταλλαγμάτων σε ψηφοφόρους. Χρειάζεται ρήξη με το πελατειακό σύστημα και τον παλαιοκομματισμό, χωρίς συμβιβασμούς.

Το συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να ανακτήσει την αξιοπιστία του, με τη διαμόρφωση στόχων πειστικών και εφικτών, εντασσόμενων στο συνολικό σχεδιασμό της κοινωνίας.

Οι συνδικαλιστές πρέπει να παύσουν να επιζητούν τη συνδιοίκηση. Επίσης, είναι καιρός να εγκαταλειφθεί ο παραδοσιακός εργατοπατριωτισμός και να προσδιορισθούν τα όρια της ελευθερίας της εκδήλωσης αγωνιστικών διαθέσεων, ώστε να μη μπορούν 50, 100, 1000 άνθρωποι να δυναστεύουν και ταλαιπωρούν εκατομμύρια συνανθρώπους.

Αν τα ΜΜΕ εξακολουθήσουν να θεωρούν τον πολίτη παθητικό δέκτη των μηνυμάτων τους, απλό καταναλωτή που δεν τον σέβονται, χρειάζεται κοινωνική αντίδραση. Κανείς να μην εμφανίζεται σ' αυτά και η ακροαματικότητα να φθάσει στο μηδέν.

Και τις εφημερίδες, ας τις αφήσουμε να κιτρινίζουν στα περίπτερα, όσο είναι κίτρινο το περιεχόμενό τους. Πρέπει γρήγορα να περάσουμε στη μετά media εποχή.

Είμαστε σε κατήφορο. Πρέπει να πατήσουμε φρένο, έστω και αν υπάρχει κίνδυνος ανατροπής. Πρέπει να συνδυάσουμε τολμηρή πτήση με ασφαλή προσγείωση.

Χρειάζεται κινητοποίηση της κοινωνίας μας, που δεν μπορεί να προχωρεί στο αύριο με εισιτήριο του χθες.

Πρέπει να παύσουμε να είμαστε απλοί θεατές της γκετοποίησης των πόλεων, της καταστροφής των δασών, της μόλυνσης του νερού και του αέρα, της αισθητικής και ηχητικής ρύπανσης, της εγκατάλειψης των αξιών, της επικράτησης της φαυλότητας και αχρειότητας, της παρακμής και ευτέλειας της κοινωνίας μας. Από την άκριτη πίστη στα σύμβολα, να περάσουμε στην ορθολογική αναδιάταξη των δυνάμεών μας, στην ανάκτηση των συγκριτικών μας πλεονεκτημάτων, σαν έθνους και λαού. Με άλλα λόγια, είναι ανάγκη να εκσυγχρονίσουμε το κράτος και την κοινωνία μας.

Ο εκσυγχρονισμός, σαν όρος, είχε την ίδια μοίρα κάθε καινοτόμου ιδέας. Λοιδωρήθηκε, διαστρεβλώθηκε και καταπολεμήθηκε. Σιγά - σιγά, κατέστη κοινόχρηστη λέξη, που σημαίνει ότι είχε απήχηση. Κάποιοι κατέθεσαν το «σήμα», πολλοί απομιμήθηκαν και δημιούργησαν σύγχυση.

Όλοι διακηρύσσουν σήμερα την πίστη τους στην ανάγκη εκσυγχρονισμού, πράγμα που αναγκάζει τους εμπνευστές του όρου να προσθέτουν επιθετικούς προσδιορισμούς στη λέξη για να διακρίνονται από άλλους χρήστες, όπως ακριβώς συμβαίνει με τη λέξη «δημοκρατία». Ο εκσυγχρονισμός δεν είναι μία εφάπαξ διαδικασία και δεν έχει ή δεν έχει μόνο επιστημονικό και τεχνοκρατικό πεδίο εφαρμογής. Είναι μία αέναη διαδικασία προσαρμογής στις εξελίξεις, χωρίς κατάληξη, ώστε να υπηρετείται ο πολίτης, ο άνθρωπος.

Σήμερα, με την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, τη μυθοποίηση του ανταγωνισμού, αύριο με την ομόσπονδη Ευρώπη, η ανάγκη εκσυγχρονισμού είναι επιτακτικότερη. Στην ξέφρενη κούρσα του αυτοκτονικού ανταγωνισμού δεν μπορεί κανείς να σταματά, γιατί φθάνουν οι άλλοι.

Σε λίγο, θα ζούμε σε μια απέραντη αγορά, όπου τα άτομα θα είναι επιχειρηματίες του εαυτού τους. Είναι ήδη σε εξέλιξη η καινοφανής επιχείρηση του ενός ατόμου. Στόχος η αντικατάσταση του δικαιώματος στην εργασία με το δικαίωμα του εμπορεύεσθαι εαυτόν. Ο εργαζόμενος μισθώνει την εργασία του στον εκμεταλλευτή του εαυτού του, στην τιμή της αγοράς, χωρίς ελάχιστη αμοιβή, ούτε περιορισμό χρόνου, ελεύθερος να αγοράζει την κοινωνική του προστασία. Οι νέοι σήμερα πρέπει να προετοιμάζονται είτε για διαρκή εκπαίδευση είτε για αλλαγή πολλών επαγγελμάτων, η θνησιμότητα των οποίων θα παίρνει συνεχώς μεγαλύτερες διαστάσεις. Σε 20 χρόνια οι γνώσεις θα είναι ίσως 500 φορές περισσότερες από τις διαθέσιμες σήμερα.

Η αγορά παράγει φτώχεια και ανεργία, όπως πλούτο και εμπορεύματα. Η φτώχεια σήμερα δεν είναι κληρονομική, είναι φτώχεια της κρίσης και της αλλαγής των δομών. Μετρήθηκε σε κάποια χώρα ότι ανάπτυξη 2,4 % έφερε ισόποση αύξηση της ανεργίας.

Στο τέλος του αιώνα των φώτων, οι πάντες και τα πάντα αμφισβητούνται. Ο άνθρωπος είναι αμήχανος, δυσπιστεί στους θεσμούς, φοβάται τις νέες τεχνολογίες, σαστίζει στον πόλεμο της αγοράς, διακατέχεται από αίσθημα ανασφάλειας στο σπίτι, στο δρόμο, στη δουλειά, αισθάνεται ότι, προσπαθώντας, ματαιοπονεί, απολιτικοποιείται και αποκοινωνικοποιείται, εγκλωβισμένος σ ένα πυριτιδοποιείο όπου επιτρέπεται το κάπνισμα. Οι απαντήσεις στα προβλήματα δεν έρχονται πια από αποθηκευμένες ιδεολογίες, αλλά από το συνδυασμό εξυπνάδας και συνεργασίας, δημιουργικότητας και γενναιοδωρίας.

Ένας πανεπιστημιακός στην Κινσάσα έγραφε: « όπου δεν έχουμε ηλεκτρισμό, ανάβουμε κεριά, όπου δεν έχουμε ούτε κεριά, περιμένουμε να ξημερώσει ». Ας μη μοιρολατρούμε. Ας αναζητούμε, αυτό είναι το νόημα της ζωής. Ας ξαναγράψουμε στο λεξικό μας λήμματα, όπως «αλληλεγγύη», «συνεργασία», «γενναιότητα». Η ελπίδα πρέπει να επιζήσει.

Κυρίες και κύριοι,

Υποθέτω πως η παρουσία σας εδώ δεν συνοδευόταν από την προσδοκία ότι μέσα σε λίγη ώρα θα έδειχνα τον τρόπο που αυτό το Κράτος μπορεί να διοικηθεί, αυτή η κοινωνία να εκσυγχρονισθεί. Είμαι ευτυχής αν πέτυχα να σας προβληματίσω.

Έχω συνείδηση ότι ξέφυγα από το χρόνο. Βασίζομαι στην επείκεια σας, που έκανα κατάχρηση της υπομονής σας. Ευχαριστώ.